

*Christelijke lijdenstijd staat haaks op
islamitische traditie van Asjoera*

PASSIE IN CHRISTENDOM EN ISLAM

Op donderdag 18 april wordt in Dordrecht The Passion opgevoerd tegen de achtergrond van de oude stad Dordrecht. The Passion is een jaarlijks spektakel dat het lijden van Jezus in beeld brengt en veel aandacht trekt. Het doet mij een beetje denken aan wat er later in het jaar zal plaatsvinden in de Iraakse stad Kerbela.

Van maandagavond 9 september tot dinsdagavond 10 september 2019 zullen de sjiieten daar weer de Asjoera vieren. In deze viering staat eveneens het lijden centraal. Wellicht krijgen we in de media beelden te zien van mannen en jongens die hun rug tot bloedens toe slaan met ijzeren kettingen. Ze trekken groepsgewijs door de straten. Ook kerven ze met messen in hun hoofdhuid waardoor het bloed over hun gezicht loopt. Niet alleen volwassen mannen maar ook jonge jongens. Het is al met al een akelig gezicht. En als toeschouwer vraag je

je af wat toch de betekenis van dit ritueel kan zijn. Op deze vraag wil ik graag een antwoord geven in dit artikel.

Het lijden van de sjiieten

De sjiieten vormen een stroming in de islam die is ontstaan in de strijd rond de opvolging van Mohammed. De sjiieten vinden dat de opvolgers van Mohammed familie van hem moeten zijn. En zij erkennen de eerste drie opvolgers van Mohammed dan ook niet omdat zij niet afkomstig waren uit de 'heilige familie'.

Evenmin waren ze door Allah zelf aangewezen.

Voor de sjiieten is Ali, de schoonzoon van Mohammed, de eerste legale kalief. Kalief betekent zoveel als 'opvolger' of 'plaatsvervanger'. De soennieten zijn van mening dat de kaliefen geen familie van Mohammed behoeven te zijn en beschouwen Ali als de vierde kalief. Naast dit verschil van mening rond de opvolging zijn er nog een aantal andere verschillen tussen soennieten en sjiieten. Een daarvan is dat de sjiieten een hiërarchie kennen. Aan de top van deze hiërarchie staan de ayatollahs. De hoogste geestelijke leider in Iran is momenteel de grootayatollah Ali Hosseini Khamenei. Hij volgde in 1989 de bekende Khomeini op.

Het verschil tussen soennieten en sjiieten doet wat denken aan het onderscheid tussen het rooms-katholicisme en het protestantisme binnen het christendom. De sjiieten vormen een minderheid van onge-

veer tien procent binnen de islam en zijn alle eeuwen door zwaar bevochten door de soennieten. Tot op de dag van vandaag is de tegenstelling tussen soennieten en sjiieten een factor van belang in de (burger-)oorlogen die in het Midden-Oosten worden gevoerd. Denk aan de vreselijke strijd die ten tijde van Saddam Hoessein heeft gewoed tussen het sjiitische Iran en het overwegend soennitische Irak. Vandaag de dag vechten het soennitische Saoedi-Arabië en het sjiitische Iran hun rivaliteit uit in Jemen.

Het is een voortdurende strijd die teruggaat tot op de strijd van Ali met de soennitische Oemajjaden. Deze strijd werd voortgezet door zijn zonen Hasan en Hoesain. Die zonen waren evenwel niet opgewassen tegen de overmacht van de soennieten door wie ze werden opgejaagd. Hoesain zocht eerst zijn toevlucht in Mekka maar merkte dat het daar ook niet veilig was voor hem. Teruggekeerd in Irak werd op hij op 10 oktober 680 na Christus gedood in de slag bij Kerbela. En aan deze gebeurtenis is een zo levende

Drukke rond de schrijn van Hoesain.

Optocht waarin mannen zich ritmisch op de borst slaan.

herinnering onder de sjiieten dat het er op lijkt als was het gisteren gebeurd.

Lijdenstijd

De sjiitische literatuur staat bol van de verhalen rond het lijden van Hoesain die als imam wordt aangeduid. Zijn lijden en sterven wordt jaarlijks herdacht en herbeleefd. Dit gebeurt gedurende de eerste tien dagen van de eerste maand *Moeharram* met als hoogtepunt de tiende dag. Op de tiende dag worden passiespelen opgevoerd, processies georganiseerd en preken gehouden. Het is de bedoeling dat het lijden van Hoesain wordt herbeleefd. Met als effect dat de toeschouwers werkelijk bedroefd raken en luid huilen. Ze proberen zich het lijden van de zoon van Ali zo goed mogelijk in te denken. Vandaar dat de mannen zichzelf slaan met kettingen en zich verwonden met messen. De *Passion* van de sjiieten is dus veel heftiger dan *The Passion* die in Dordrecht zal worden gepresenteerd. En dat is niet het enige verschil. Voor de sjiieten is het rouwen om Hoesain bovendien een verdienstelijke zaak. Imam Hoesain heeft namelijk zelf gezegd: “Er is geen gelovige die ook maar een traan vergiet om mij, of Allah zal hem als beloning daarvoor een verblijf zonder einde in het paradijs schenken.”

Asjoera

Er is iets heel bijzonders aan de hand met de datum waarop het lijden en sterven van Hoesain wordt herdacht. Zoals bekend heeft Mohammed zich in de begintijd sterk georiënteerd op het Jodendom.

Hij was onder de indruk van de prediking dat er maar één God is en dat die ene God op de dag van het Oordeel alles zou rechtzetten. Omdat Mohammed al vroeg wees was geworden, had hij een scherp oog gekregen voor sociaal onrecht. Voor hem ging het geloof in één God samen met gerechtigheid. Vandaar dat hij zich afkeerde van het veelgodendom van zijn tijd en overging tot het belijden van één God. Hij meende zich te kunnen aansluiten bij de Joodse godsdienst en beval zijn volgelingen te bidden met het gezicht in de richting van Jeruzalem. Ook heeft Mohammed zijn volgelingen opgedragen om te vasten op de datum van de Grote Verzoendag (de tiende van de eerste maand). Hij noemde deze dag *Asjoera* wat letterlijk betekent: de tiende.

In Medina kwam het evenwel tot conflicten tussen Mohammed en de Joden. De Joden wilden hem niet als profeet erkennen en verweten hem dat hij de Torah niet goed kende. Zo is het tot een breuk gekomen. En na de breuk heeft Mohammed de gebedsrichting gewijzigd van Jeruzalem naar Mekka. Ook heeft hij de verplichte vasten op *Asjoera* vervangen door de verplichte vasten in de maand Ramadan. Toch bleef de *Asjoera* bestaan als een dag van vrijwillig vasten. En het is uitgerekend op deze dag dat de sjiieten rouwen om de dood van Hoesain.¹

Sjiitische Passion op Grote Verzoendag

Het is vervolgens heel bijzonder om te ontdekken dat op *Asjoera* niet alleen de dood van Hoesain wordt herdacht maar dat hij ook daadwerkelijk op *Asjoera* is gesneuveld.

Voor zover ik heb kunnen nagaan is er onder de historici geen verschil van mening over deze datum. En ook in de geschriften uit de tiende eeuw na Christus wordt de herdenking van de dood van Hoesain nadrukkelijk verbonden met de viering van de Asjoera.

Wanneer je bedenkt dat de Asjoera oorspronkelijk de Grote Verzoendag was, dan krijgt de Asjoera van de sjiieten een zeer bijzondere betekenis. Voor de oppervlakkige waarnemer lijkt er een sterke overeenkomst te zijn tussen de Asjoera en de christelijke lijdenstijd. In werkelijkheid zien we een hemelsbreed verschil tussen Goede Vrijdag en Asjoera. Het offer dat Hoesain heeft gebracht, heeft geen mens kunnen verlossen uit de greep van de zonde en de dood. De apostel Paulus schrijft in Romeinen 5:7: "Er is bijna niemand die voor een rechtvaardig mens wil sterven; slechts een enkeling durft voor een goed mens zijn leven te geven." En zulke dappere 'enkelingen' zijn er. Ze zijn evenwel niet te vergelijken met Christus, Die is gestorven om velen te bevrijden van zonde en dood en zo met God te verzoenen.

Asjoera wordt gevierd op de oorspronkelijke datum van de Grote Verzoendag (Jom Kippoer). Die ceremonie in de tempel was een voorafschaduwing van het lijden en sterven van Jezus Christus. Door de sprenkeling met het bloed van de ene bok werd het volk gereinigd. De andere bok droeg symbolisch alle wandaden en vergrijpen naar de woestijn. Een al verwijzing naar het Lam, Dat zou worden geslacht: Jezus Christus. Door de sjiieten is het hart uit de betekenis van Grote Verzoendag weggesneden omdat Hoesain

Het offer dat Hoesain heeft gebracht, heeft geen mens kunnen verlossen uit de greep van de zonde en de dood.

door zijn dood geen mens heeft kunnen redden.

Dat maakt de passietijd van de sjiieten zo totaal anders dan de christelijke lijdenstijd. De dag waarop wij als christenen het sterven van Christus gedenken noemen wij niet voor niets *Goede Vrijdag*. Als christenen gedenken we zeker het bittere lijden van onze Heiland. Toch vieren we die dag vooral als mensen die met Christus zijn opgestaan uit de dood. Het is geen dag van rouw en tranen maar vooral van grote dankbaarheid.

Noot

1. Betekent dit dat de sjiietische Asjoera nog steeds samenvalt met Jom Kippoer (Grote Verzoendag)? Nee, dat is niet het geval. Al spoedig zijn de moslims hun maankalender anders gaan hanteren dan de Joden. Terwijl de sjiieten Asjoera dit jaar vieren op 9 en 10 september, vieren de Joden Jom Kippoer dit jaar op 8 en 9 oktober.